

Logicko-sémantická analýza pojmu „systém velení“*)

Z logicko-sémantické analýzy pojmu „systém velení“ snad jasněji vyplývá, proč je nezbytné zabývat se pojmoslovnými a terminologickými problémy ve vojenství. Analýza je zapotřebí k dosažení jednoznačného a tím rychlejšího dorozumění vojenských osob, neboť pojmy – termíny jako celek jsou utvářeny v logické soustavě, která umožňuje jejich formalizaci a strojové zpracování. V důsledku toho se získávají časové a ekonomické úspory. Každý vědecký obor buduje precizovaný a standardizovaný pojmový aparát, jemuž odpovídá jazykové vyjádření, především v části terminologické.

Přesně vymezit obsah pojmů – termínů a výroků – formulí v určitém oboru je úkol velmi

náročný, neboť závisí na stupni exaktního zpracování příslušné vědy a na možnostech budování její soustavy z termínů, jejichž obsah je jednoznačný, a z exaktních definic.

Ke zpřesnění a zjednoznačnění pokusíme se v našem článku shrnout a analyzovat logicko-sémantickou metodou empiricky užívané pojmy – termíny v oblasti pojmenované „systém velení“. Budeme analyzovat:

1. ontologii subsystému¹⁾ vševojskového velení ČSLA, který je kostrou ostatních subsystémů velení, představujících jeho modifikaci,

2. sémantickou (významovou) strukturu pojmu „systém velení“.

ONTOLOGIE SUBSYSTÉMU VŠEVOJSKOVÉHO VELENÍ

Existuje hierarchie vojenských předmětů (tj. entit fyzické a abstraktní povahy), která v idealizované formě vytváří mimojazykovou předmětovou vojenskou oblast, tzv. vojenskou ontologii. Jednou z částí vojenské předmětové oblasti je systém velení a v něm subsystém vševojskového velení.

Zvolili jsme v soulase se studií plukovníka M. Sedláře tuto klasifikaci předmětů základního (nejnižšího, nejjednoduššího) stupně subsystému vševojskového velení ČSLA: (1) velitel, (2) štáb, (3) řídicí technika (stroj), (4) vojska (živá síla + zbraně + vojenská technika). (1) až (4) jsou individuální předměty, tzv. individua.

Logický typ vyjmenovaných individuálních předmětů základního stupně vychází z určitého idealizovaného pojetí speciální mimojazykové

vojenské oblasti. Pojetí odpovídá předmětné vojenské skutečnosti.

Obecně je známo, že z uspořádaných dvojic, trojic, čtveřic až m-tic předmětů se tvoří dvoučlenné, tříčlenné, čtyřčlenné až m-členné vztahy (relace). Dvoučlenné, tříčlenné, čtyřčlenné až m-členné relace mezi individui jsou třídami uspořádaných dvojic, trojic, čtveřic až m-tic. Třídy nebo relace základního stupně můžeme seskupit v třídy nebo relace vyššího stupně. Tím vznikají třídy tříd individuálních předmětů, třídy relací mezi individuálními předměty, relace mezi třídami individuálních předmětů, relace mezi třídami tříd individuálních předmětů atd. Teoreticky je sice možné pokračovat v hierarchii předmětů podle jejich logického typu, prakticky se však dělá omezení vzhledem k účelu zkoumání vycházejícímu z požadavků praxe.

Postačující a nutné podmínky k vymezení hierarchie předmětů subsystému vševojskového velení ČSLA podle jejich logického typu jsou tyto:

*) Autoři děkují plk. F. Brátkovi a plk. gšt. Ing. J. Průšovi, ČSc. za cenné připomínky.

¹⁾ Doporučujeme používat pojmu subsystém nebo pod-soustava. Nevhodný termín podsystém je slovo hybridní, tj. termín složený z české předpony a z cizího základu.

a) podmínka vyjmenování (vyčíslení)²⁾ individuálních předmětů základního stupně,

b) podmínka určení logického typu předmětu (tj. jistého vyššího nebo nižšího stupně předmětu),

c) podmínka vymezení logického typu relace (tj. stanovení jakého stupně je relace, kolik má členů).

Ukažme si exaktně jeden možný způsob definice relace „vševojskově velet“.

Máme objekty: velitel, štáb, řídící technika, vojsko, které tvoří náš obor úvahy (univers de discours).³⁾

Zaměříme-li predikát „vševojskově“ predikátem „vojskově“ u prvních tří objektů a objekt „vojskový subsystém (subsystém služeb)“ objektem „vojsko“, dostaneme relaci „vojskově velet“.

Je zřejmé, že mezi těmito objekty jsou jisté vztahy (relace). Dále budeme používat těchto zkratk:

- „1“ – náhradou za „velitel“,
- „2“ – náhradou za „štáb“,
- „3“ – náhradou za „řídící technika“,
- „4“ – náhradou za „vojsko“.

Nechť objekty 1, 2, 3, 4 tvoří třídu A . Pokud nebude jinak řečeno, bude se třídou rozumět vždy neprázdná a konečná třída.

Definice 1: Kartézským součinem tříd A a B (symbolicky $A \times B$) budeme nazývat třídu všech uspořádaných dvojic (a, b) , kde $a \in A$; $b \in B$. (Čteme a je prvkem třídy A , b je prvkem třídy B).

$$\text{Příklad 1: } A = \{1; 2\} \\ B = \{1; 2; 3\}$$

$$A \times B = \{(1,1); (1,2); (1,3); (2,1); (2,2); (2,3)\}$$

(Symbol $\equiv$ čteme: je ekvivalentní, rovnocenné.)

Definice 2: Budeme říkat, že třída A je podtřídou třídy B (symbolicky $A \subset B$) tehdy a jen tehdy, jestliže pro všechna $x \in A$ platí taktéž, že $x \in B$.

$$\text{Příklad 2: } A = \{1; 2\} \\ B = \{1; 2; 3\}$$

$A \subset B$, neboť pro všechna $x \in A$ platí, že jsou taktéž prvky B .

Definice 3: Dvoučlennou (binární) relací, definovanou na třídách A, B , budeme nazývat

každou podtřídu R kartézského součinu tříd A a B [symbolicky $R \subset (A \times B)$].

Protože se budeme zabývat jen relacemi, definovanými na jediné třídě, zavedme definici 4.

Definice 4: Dvoučlennou (binární) relací, definovanou na třídě A , budeme nazývat každou podtřídu R třídy $A \times A$.

Definice 5: Jestliže pro nějakou uspořádanou dvojici platí: $(a, b) \in R$ a současně $(a, b) \in R$, kde $R \subset (A \times A)$, pak budeme říkat, že uspořádaná dvojice (a, b) splňuje relaci R (která je definovaná na třídě A), nebo také budeme říkat, že a je v relaci R s b (symbolicky aRb), a naopak o uspořádaných dvojicích $(a, b) \in R$, které nejsou prvky R , říkáme, že nesplňují relaci R .

Příklad 3: $A = \{1; 2\}$

$$(A \times A) = \{(1,1); (1,2); (2,1); (2,2)\}.$$

Nechť $R = \{(2,1)\}$

(R je tedy jednoprvková třída).

Takto jsme vlastně definovali relaci R (být větší) na třídě A .

Výraz „ $(2,1) \in R$ “ čteme „2 je v relaci R (být větší) s 1“; zkráceně: „2 je větší než 1“.

Zbývající tři dvojice $(1,1); (1,2); (2,2)$; nesplňují R .

Poznámka 1: nechť A má n prvků, pak $(A \times A)$ má n^2 prvků, neboť jde obecně o variace k -té třídy n prvků s opakováním, pro které platí vzorec:

$$V_k(n) = nk.$$

Vraťme se k naší množině $A = \{1; 2; 3; 4\}$. Chceme-li definovat binární relaci, uděláme nejprve kartézský součin

$$A \times A = \{(1,1); (1,2); (1,3); (1,4); (2,1); (2,2); (2,3); (2,4); (3,1); (3,2); (3,3); (3,4); (4,1); (4,2); (4,3); (4,4)\} \quad x$$

Poznámka 2: Z tohoto kartézského součinu je možné vytvořit 2^{16} binárních dvojic x , tj. 65 625 (obecně 2^{n^2} , kde n je počet prvků třídy A).

Jde o kombinace 16 prvků, které mohou být 0,1, ..., 16-tého řádu. Nultým řádem se rozumí prázdná třída. Tedy celkový počet kombinací je součet

$$\binom{16}{0} + \binom{16}{1} + \dots + \binom{16}{16}$$

Nechť $R_1 = \{(1,2); (1,4); (2,4)\}$.

Je zřejmé, že $R_1 \subset (A \times A)$.

Tímto je definována relace R_1 , které budeme říkat „velet“. Výraz „ $(1,4) \in R_1$ “ můžeme vzhledem ke konvencím výše uvedeným číst „1 je v relaci velet s 4“, neboli „velitel je v relaci velet vojsko“, zjednodušeně „velitel vel

²⁾ Rusky „perečislit“, anglicky „enumerate“ se do češtiny obvykle překládá „vyjmenovat“ nebo „vyčíslet“.

³⁾ Správně bychom měli psát vševojskový velitel, vševojskový štáb, vševojsková řídící technika, vojskový subsystém (subsystém služeb).

vojsku". Relace R_1 byla definována „bez pomoci“ 3; je tedy vidět, že na této úrovni je 3 v jistém smyslu zbytečné.

Od binárních relací přecházíme k ternárním (tříčlenným) relacím.

Definice 6: Tříčlennou relací, definovanou na třídě A , budeme nazývat každou podtřidu R třídy $(A \times A \times A)$.

Poznámka 3: Pro kartézský součin platí asociativní zákon.

Definice 7: Platí-li pro nějakou uspořádanou trojici: $(a, b, c) \in A \times A \times A$ a současně $(a, b, c) \in R$, kde $R \subset A \times A \times A$, pak budeme říkat, že uspořádaná trojice (a, b, c) splňuje relaci R , a naopak o uspořádaných trojicích $(a, b, c) \in A \times A \times A$, které nejsou prvky R , říkáme, že nespĺňují relaci R .

Vrátme se k naší třídě $A = \{1; 2; 3; 4\}$.

Chceme-li definovat tříčlennou relaci, uděláme nejprve kartézský součin (symbol ... čteme: až)

$$(A \times A \times A) = \{(1, 1, 1); (1, 1, 2); \dots; (4, 1, 3); (1, 2, 1); (1, 2, 3); \dots; (4, 2, 3); (1, 3, 1); (1, 3, 3); \dots; (4, 3, 3); (1, 4, 1); (1, 4, 3); \dots; (4, 4, 3); (1, 1, 2); (1, 1, 4); \dots; (4, 1, 4); (1, 2, 2); (1, 2, 4); \dots; (4, 2, 4); (1, 3, 2); (1, 3, 4); \dots; (4, 3, 2); (1, 3, 4); \dots; (4, 3, 4); (1, 4, 2); (1, 4, 4); \dots; (4, 4, 4)\}$$

Nechť $R_2 = \{(1, 2, 4); (1, 3, 4); (2, 3, 4); (1, 3, 2)\}$.

Je zřejmé, že $R_2 \subset (A \times A \times A)$.

Tím je definována relace R_2 , které budeme říkat „velet₂“.

Výraz „ $(1, 2, 4) \in R_2$ “ můžeme vzhledem k výše uvedeným konvencím číst „uspořádaná trojice $(1, 2, 4)$ splňuje relaci R_2 “. Zde je již možnost vhodné vojenské interpretace (významového objasnění). Jednou z možných vojenských interpretací je tato: Výraz „ $(1, 2, 4) \in R_2$ “ budeme interpretovat jako „1 velitel velí 2 s pomocí 4“ čili zjednodušeně „velitel velí vojsku s pomocí štábu“. Jiná interpretace je „velitel a štáb velí vojsku“ atd.

K definování relace R_2 lze říci, že bylo 3 potřebné.

Přejdeme nyní od tříčlenných k čtyřčlenným relacím.

Definice 8: Čtyřčlennou relací, definovanou na třídě A , budeme nazývat každou podtřidu R třídy $A \times A \times A \times A$.

Definice 9: Platí-li pro nějakou uspořádanou čtveřici $(a, b, c, d) \in A \times A \times A \times A$ a současně $(a, b, c, d) \in R$, kde $R \subset (A \times A \times A \times A)$, pak říkáme, že uspořádaná čtveřice (a, b, c, d) splňuje relaci R a naopak. O uspořádaných čtveřicích $(a, b, c, d) \in A \times A \times A \times A$, které nejsou prvky R , říkáme, že nespĺňují relaci R .

Vrátme se opět k naší třídě $A = \{1; 2; 3; 4\}$.

Chceme-li dále definovat čtyřčlennou relaci, uděláme nejdříve kartézský součin $A \times A \times A \times A$, který by měl 256 prvků (uspořádaných čtveřic); pro nedostatek místa je neuvádíme.

Nechť $R_3 = \{(1, 2, 3, 4); (1, 3, 2, 4)\}$.

Je zřejmé, že $R_3 \subset (A \times A \times A \times A)$.

Tím je definována relace R_3 , které budeme říkat „velet₃“.

Výraz „ $(1, 2, 3, 4) \in R_3$ “ vzhledem k výše uvedeným konvencím můžeme číst „uspořádaná čtveřice $(1, 2, 3, 4)$ splňuje relaci R_3 “. Opět můžeme vyvodit několik vojenských interpretací. Jednou z teoreticky možných je tato: „1 velí 4 s pomocí 2 a 3“ čili zjednodušeně „Velitel velí vojsku s pomocí štábu a řídicí techniky“. Další možné interpretace jsou: „1 velí 4 ve spolupráci s 2 a s pomocí 3“, nebo „1 a 2 velí 4 s pomocí 3“ (pro obě tyto interpretace by ovšem muselo R_3 být definováno jinak) atd.

K definování relace R_3 lze říci, že bylo 3 nutné.

„Velet“ je nyní možné chápat jako sjednocení „velet₁“, „velet₂“ a „velet₃“.

Tedy: $R = R_1 \cup R_2 \cup R_3$, přičemž R je definováno na třídě A .

Je nutné přihlížet k možnosti variant pro jednotlivé R_i ($i = 1, 2, 3$) vzhledem k empirii. Závisí totiž na složitosti situace, množství informací, platných vojenských řádech a předpisech apod., v jakém smyslu a kterého R_i „se použije“. Jedna z možných variant je právě naše relace R .

Z toho všeho vyplývá

$$R = \{(1, 2); (1, 4); (2, 4); (1, 2, 4); (1, 3, 4); (2, 3, 4); (1, 3, 2); (1, 2, 3, 4); (1, 3, 2, 4)\},$$

tedy třída s osmi prvky. Ovšem zase je nutné zdůraznit, že při vojenské interpretaci je to jedna z možných. Je zřejmé, že při jiné interpretaci je možné obdržet jiné R .

Dále je rovněž možné „rozšířit“ třídu A např. tím způsobem, že provedeme jisté rozlišení uvnitř 3 a 4 (tj. „uvnitř“ řídicí techniky a vojsk). Např. „4“ je možné rozdělit na „živou sílu vojsk“, „techniku vojsk“, „3“ na „výpočetní techniku“, „přenosovou techniku“ a „leteckou

techniku", čili ve skutečnosti jak A , tak i R mohou být „proměnné“. Na třídě, která by vznikla uvedeným rozlišením, lze definovat R_1 atd., což ponecháme k úvaze čtenáři.

Poznámka 4: „velet_x“, kde $x = 1, 2, 3$, se může číst „velí ve smyslu x “.

V našem příkladu z předemné oblasti subsystému vševojskového velení ČSLA přiřadili

jsme jménům vojenského jazyka (podle vžitě vojenské terminologie) předměty. Řečeno v terminologii logické sémantiky, označili jsme předměty a relace určitého logického typu jmény a výrazy.

Analogicky by bylo možné analyzovat další dílčí subsystémy velení. Taková analýza by však přesáhla rámec tohoto článku.

SÉMANTICKÁ STRUKTURA POJMU „SYSTÉM VELENÍ“

Při sémantické analýze pojmu „systém velení“ budeme předpokládat, že existuje základní dvojice (trojice) pojmů v dílčích disciplínách vojenské vědy. Každá vojenská disciplína, včleněná do **přílohy 1**, představuje jednu abstraktní rovinu (třidu). Abstraktní roviny jsou seřazeny za sebou vertikálně podle empirického vojenského posouzení. Abstraktní základní dvojice (trojice) každé dílčí vojenské disciplíny je **kritériem rozeznání totožnosti nebo rozdílnosti smyslu jmen**.

Kritériem rozeznání totožnosti nebo rozdílnosti smyslu jmen vymezují podmínky jazykové korektnosti, sémantické korektnosti a formálně logické korektnosti.

Jazykovou korektnost vymezuje pojem jazykové antonymie, která značí, že opačný význam pojmu je označen dvěma různými jmény.

Sémantická korektnost se vymezuje na základě empirické explikace (tj. jistého vysvětlení s pomocí dosavadních intuitivních představ). Empirická explikace vyplývá z empirické podstaty vojenské vědy.

Doktrínálnost – nedoktrínálnost. Doktrínálním systémem velení se rozumí takový subsystém velení, který byl oficiálně přijat členskými státy Varšavské smlouvy a vojenskou komisí obrany ČSSR a je kodifikován jako právní norma. Nedoktrínálním systémem velení se rozumí subsystém velení k zajištění rozvoje velení bez zřetele ke koalici a československé vojenské doktríně v oblasti velení.

Válečnost – neválečnost (mírovost). Válečným systémem velení se rozumí subsystém velení za války, který se připravuje v míru, za války je však modifikován podle skutečných ekonomických a technických možností vojenské koalice Varšavské smlouvy a ČSSR a podle aktivního nepřátelského působení na systém velení. Mírovým systémem velení se rozumí subsystém velení v míru, který je budován a modifikován podle dosaženého stupně poznání řídicí práce ve společnosti a v armádě a podle skutečných ekonomicko-technických možností státu.

Strategičnost – nestrategičnost (operačnost a taktičnost). Strategickým systémem velení se rozumí subsystém velení na velitelském stupni vrchního velitelství a vyššího svazu. Operačně taktickým systémem velení se rozumí sub-

systém velení na velitelském stupni svazů, svazků, útvarů a jednotek.

Polnost (frontovost) – nefrontovost (teritoriálnost). Polním systémem velení se rozumí subsystém velení, který se uplatňuje v polních podmínkách na území i mimo území ČSSR buď při skutečném ozbrojeném zápasu, nebo při různých manévrech a cvičeních. Teritoriálním systémem velení se rozumí subsystém velení, který se uplatňuje mimo polní podmínky jen na území ČSSR.

Horizontálnost – nehorizontálnost (vertikálnost). Horizontálním systémem velení se rozumí subsystém velení, který je diferencován po speciálních vojenských činnostech, přesně vymezených a ohraničených (např. subsystém velení raketovému vojsku a dělostřelectvu apod.). Vertikálním systémem velení se rozumí subsystém velení, který je diferencován po jednotlivých velitelských stupních.

Automatizovanost – neautomatizovanost. Automatizovaným systémem velení se rozumí subsystém velení, do něhož jsou včleněny samočinné počítače, zařízení pro přenos dat a speciální přídavná zařízení a v němž velitelský sbor má vyšší úroveň velitelského vyjadřování. Neautomatizovaným systémem velení se rozumí subsystém velení, do něhož nejsou včleněny samočinné počítače a v němž velitelský sbor má nižší úroveň vyjadřování.

Teoretičnost – neteoretičnost (praktičnost). Teoretickým systémem velení se rozumí subsystém velení, který je rozpracován jen na úrovni teoretického (perspektivního) a aplikovaného výzkumu. Praktickým systémem velení se rozumí subsystém velení, kterého se používá v praxi ozbrojených sil.

Diachroničnost (diachronie) – nediachroničnost (synchroničnost, synchronie). Diachronním systémem velení se rozumí systém a subsystémy velení, které mají vlastní historii, tj. zkoumání systému a subsystému velení v jejich vývoji. Synchronním systémem velení se rozumí systém a subsystémy velení, které se zkoumají v dané době bez vývojového zřetele.

Podtržená jména, která zavádíme, mají tedy vojenský smysl a tento **vojenský smysl je jistým vojenským pojmem** abstraktního předmětu „systém velení“, který je daným jménem

blíže specifikován (např. doktrinální systém velení – nedoktrinální systém velení atd.).

Systém velení je pak obecným pojmem vojenské vědy a ostatních věd jako celku.

Formální korektnost vymezuje vztah (relaci) rodové nadřazenosti a druhové podřízenosti nejabstraktnějších pojmů dílčích vojenských disciplín. Nejabstraktnější pojem jistě dílčí vojenské disciplíny je smyslově binární opositum (dvoučlenný protikladný pojem). Každý člen oposita je v sémantickém strukturním vztahu s nejabstraktnějším pojmem jiných vojenských disciplín.⁴⁾ Sémantický strukturní vztah vyplývá z hierarchického uspořádání disciplín vojenské vědy.

V příloze 1 je znázorněna sémantická struktura pojmu „systém velení“. Vyplývá z ní, že pojem „systém velení“, který je v této koncepci vymezen intensionálně, zahrnuje 7 nejabstraktnějších pojmů, které jsou vertikálně seřazeny. Abstraktní roviny jsou označeny pořadovými čísly 2–8. Pořadové číslo 1 má obecná rovina, kterou je vojenská věda a ostatní vědy.

Podstatnými vlastnostmi intensionální sémantické analýzy jsou tyto:

Intensionální sémantická analýza pojmu „systém velení“ umožňuje jeho pojetí v přesné diferencovaném smyslu a má význam pro přesné vymezení jistého subsystému velení (např. pro přesné ohraničení základního a aplikovaného výzkumu pro realizaci určitého subsystému velení ve vojenské praxi).

V základním výzkumu řeší válku jako celek mnoho věd: vojenská věda, politická věda, ekonomická věda a další vědecké obory. Jisté poznatky těchto věd se zobrazují ve vojenské doktríně, která pak v aplikovaném výzkumu a ve vojenské praxi klade požadavky na shora vyjme-

nované a další vědy. Příloha 1 vyjadřuje pojem „systém velení“ nejen v rovině základního výzkumu, ale i v rovině výzkumu aplikovaného a ve vojenské praxi.

K formálnímu logickému popisu: Intensionálně vymezují pojmy uvedené v příloze 1 a předpokládáné v předchozím textu, jisté třídy, které nejsou vždy stejného typu, a nejsou také nutně disjunktivní či nedisjunktivní atd. (To co bylo uvedeno, závisí právě na postulaci (předpokladech), která je obvykle vedená v duchu přijatých konvencí).

Zabývat se hierarchičností i dalšími vztahy mezi těmito třídami by si vyžádalo hlubší a rozsáhlejší práci, kterou se hodláme zabývat na jiném místě.

Postup, který jsme zvolili, je v intensionální sémantice přípustný. Postulace abstraktních entit (pojmů z jisté oblasti) není nikterak neobvyklá a nedovolená. Analogicky si např. počítáme v aritmetice, kdy předpokládáme existenci nespočetného mnoha reálných čísel, tedy mnohem více, než může existovat jmen, která je označují. Z toho plyne, že některá reálná čísla mají zůstat neoznačena. Podle A. Churcha existence pojmů (konceptů) také nezávisí na jistém jazyku, neboť předpokládáme, že pojmy existují, i když jsou nevyjádřeny (analogicky jako u reálných čísel).

V soulase s A. Churchem jsme zavedli do našeho systému pojmy (koncepty) axiomaticky s jistou postulací. Podle koncepce A. Churcha pojmy jsou postulované abstraktní objekty s postulovanými vlastnostmi. V příloze 1 jsou to jména, která mají vojenský smysl neboli intenci a tento smysl (intense) je jistým pojmem (konceptem) předmětu, který je daným jménem označován (např. systém velení, doktrinální systém velení – nedoktrinální systém velení atd.).

* * *

Jak snad ukázala logicko-sémantická analýza pojmu „systém velení“, je tato metoda pro čtenáře náročná po dvou stránkách: 1. logické, 2. jazykové. Autoři předpokládají, že čtenář je seznámen se základy matematické logiky nebo že článek alespoň vzbudí jeho zájem, aby se s logikou seznámil. V článku jsme nemohli matematickou logiku rozsáhle objasňovat. Snažili jsme se, abychom čtenáři alespoň usnadnili čtení symbolů.

⁴⁾ Vnitřní sémantická struktura je ovšem charakteristická i pro nejabstraktnější pojem každé dílčí vojenské disciplíny. Popsat tuto vnitřní strukturu by mělo být úkolem logiky a sémantiky každé vojenské dílčí disciplíny. Autoři jsou si vědomi diskutabilnosti otázky, které disciplíny do vojenské vědy patří a které do ní nepatří. Z tohoto důvodu jsme do přílohy zařadili jen vojenské disciplíny, které jsou nesporné. Je samozřejmě, že disciplíny vojenské vědy je možné dále redukovat nebo rozšiřovat. Při řešení sémantické struktury pojmu „systém velení“ v tomto článku jde nám o ukázkou jednoho z možných přístupů, a to na základě intensionální (hlubinné) sémantiky.

Stav jazykovědného bádání v ČSLA je takový, že se prozatím malá skupinka odborníků zabývá výzkumem pracovně praktického vojenského jazyka a stylu (tj. velitelským jazykem a stylem psané podoby) – jinak řečeno, výzkumem textů bojových a štábních dokumentů za účelem racionalizace velitelského jazyka a stylu, typizace textů bojových dokumentů a jejich perspektivního zpracování na samočinných počítačích. Teoretickovědeckým vojenským jazykem a stylem (tj. jazykem vojenské vědy) ani komplexně ani diferencovaně po jednotlivých oborech se prozatím nikdo vážně v armádě nezabývá, ačkoli by z takového výzkumu byl velký vědecký a ekonomický užitek. Základní teoretické podmínky pro takový výzkum jsou vytvořeny. Vojenští odborníci a jazykovědci pracovníci, kteří by se zabývali výzkumem jazyka vojenské vědy, mohli by totiž navázat nejen na tradice předmnichovské čs. armády, ale především

využit koncepce budování racionálního velitelského jazyka a stylu pro velitelskou konverzaci v automatizovaném systému velení, využit zpracovaných a postupně odlaďovaných programů pro výzkum velitelského jazyka a stylu.

Některé poznatky a zkušenosti ze socialistických a kapitalistických armád ukazují, že koordinace a dělba práce na tomto úseku práce, mající význam pro strojové zpracování jazykových vojenských informací, pro informační a doku-

mentační službu armády, vojenskou vědu a přípravu vojenských osob z hlediska užívání jasněného a logického vojenského jazyka, je nutná nejen v rámci ČSLA, ale také v rámci vojenské koalice Varšavské smlouvy. Ve vojenské koalici Varšavské smlouvy jde perspektivně o vybudování logické soustavy vojenských pojmů – termínů a o strojový překlad textů bojových dokumentů do jednotlivých národních jazyků členských států Varšavské smlouvy při velitelské konverzaci.

Příloha I

Poř. čís.	Abstrakční rovina	Kritérium	Pojem (koncept)						
1	vojenská věda a ostatní	obecnost	systém velení						
2	vojenská doktrína	doktrínálnost nedoktrínálnost	<table><tr><td>D</td><td>N</td></tr></table>	D	N				
D	N								
3	skutečnost (praxeologie) ozbrojeného zápasu	válečnost mírovost	<table><tr><td>V</td><td>M</td></tr></table>	V	M				
V	M								
4	teorie ozbrojeného zápasu	a) strategičnost operatičnost taktičnost b) polnost (frontovost) teritoriálnost	<table><tr><td>S</td><td>O</td><td>Ta</td></tr><tr><td colspan="3"> ↓ P ↓ T </td></tr></table>	S	O	Ta	↓ P ↓ T		
S	O	Ta							
↓ P ↓ T									
5	teorie velení	horizontálnost vertikálnost	<table><tr><td>H</td><td>Ve</td></tr></table>	H	Ve				
H	Ve								
6	operační výzkum (vojenská technologie)	automatizovanost neautomatizovanost	<table><tr><td>A</td><td>Na</td></tr></table>	A	Na				
A	Na								
7	skutečnost (praxeologie) velení	teoretičnost praktičnost	<table><tr><td>Te</td><td>Pr</td></tr></table>	Te	Pr				
Te	Pr								
8	historie	diachroničnost synchroničnost	<table><tr><td>Di</td><td>Sy</td></tr></table>	Di	Sy				
Di	Sy								

Legenda:	D — doktrínální	H — horizontální
	N — nedoktrínální	Ve — vertikální
	V — válečný	A — automatizovaný
	M — mírový	Na — neautomatizovaný
	S — strategický	Te — teoretický
	O — operační	Pr — praktický
	Ta — taktický	Di — diachronní
	P — polní	Sy — synchronní
	T — teritoriální	